

در بیست و هفتمین جلسه نقد و اندیشه مطرح شد؛

روانشناسان واقعی در فضای مجازی فعال شوند/ جایگاه تفکر نقاد در سیستم آموزشی ما خالی است

نبود سواد رسانه‌ای کافی، غیبت اساتید خبره، دانشگاهیان و متخصصین، نبود قوانین بازدارنده از جمله مهم‌ترین عوامل جولان روانشناسان ناماها در فضای مجازی از سوی مهمانان بیست و هفتمین جلسه نقد اندیشه مطرح شد.

به گزارش گروه علم و فناوری ایسکانیوز، بیست و هفتمین جلسه از سلسله نشست‌های نقد و اندیشه با موضوع روانشناسان ناماها در فضای مجازی (بررسی و آسیب‌شناسی حضور روانشناسان و مشاوران فاقد تخصص لازم در فضای مجازی) با حضور سید علی آذین دکتری اجتماعی، فلوشیپ پزشکی جنسی و دانشیار پژوهشگاه ابن‌سینا، حسین مصباح، سرپرست معاون انتظامی و رسیدگی به تخلفات صنفی و حرفه‌ای سازمان نظام روانشناسی کشور و حمزه علیمرادی، روانشناس و روان‌درمانگر برگزار شد.

فضای مجازی می‌تواند کمک زیادی به سلامت روانی بکند

در ابتدای این جلسه آذین بایان اینکه در خصوص روانشناسی و روان‌درمانی یا مشاوره در فضای مجازی نظارت مختلفی وجود دارد گفت: برخی عنوان می‌کنند که سلامت روانی حوزه‌ای است که درمان صرفاً از طریق مشاوره حضوری و رودررو با بیمار امکان‌پذیر است و اساساً فضای مجازی، فضایی مناسبی برای درمان سلامت روانی نیست.

وی افزود: این در حالی است که چنین نظری کم‌لطفی به فضایی است که می‌تواند به تأمین سلامت جامعه کمک زیادی بکند و با حضور متخصصان حوزه سلامت می‌توان در آن بحث و تبادل نظر داشت. اتفاقاً در این حوزه پیمایش‌های زیادی انجام گرفته است. به‌عنوان مثال براساس یک پیمایشی در فیس‌بوک که باوجود افول نزدیک به ۲ میلیارد نفر همچنان در آن عضو هستند ۲۲ درصد افراد با استفاده از بستر آن در حال تبادل اطلاعات در حوزه سلامت هستند؛ بنابراین چه بخواهیم و چه نخواهیم، بستر فضای مجازی در حوزه سلامت مردم اثرگذاری جدی دارد.

۶۶ درصد مردم آمریکا به اطلاعات فضای مجازی اعتماد دارند

دانشیار پژوهشگاه ابن‌سینا ادامه داد: نتایج پیمایشی که در آمریکا در خصوص اعتماد مردم به شبکه‌های اجتماعی انجام شد نشان می‌دهد که ۶۶ درصد مردم به اطلاعات فضای مجازی اعتماد دارند. ما پژوهشی در خصوص اعتماد مردم ایران به شبکه‌های اجتماعی نداریم اما اعتقاد داریم که اگر اعتماد مردم ایران به شبکه‌های اجتماعی بیش از آن ۶۶ درصد نباشد یقیناً کمتر نیست.

احسان محمدی مجری و کارشناس برنامه در ادامه خاطرنشان کرد که ۳۲ درصد مطالبی که در فضای مجازی منتشر می‌شود به حوزه روانشناسی اختصاص دارد اما تنها ۵ درصد این مطالب توسط متخصصان این حوزه تولید می‌شود و این دغدغه‌ای است که باید جدی گرفته شود.

حوزه سلامت روانی و در کل روانشناسی حوزه جذابی است

آذین بابیان اینکه برای آسیب‌شناسی این مسئله باید به فضایی حقیقی رجوع کرد گفت: اساساً حوزه سلامت روانی و در کل روانشناسی حوزه جذاب و پرترفداری است و اتفاقاً به دلیل وجود منابع زیاد در این حوزه و در دسترس بودن آن بعضاً افراد بامطالعه آن‌ها خود را متخصص این حوزه فرض می‌کنند.

وی افزود: اما نکته ریشه‌ای‌تری که باعث شده است مخاطبان حوزه روانشناسی در فضای مجازی زیاد باشد بازمی‌گردد به این مسئله که خدمات حوزه سلامت روانی چه در زمینه دسترسی و چه در زمینه بهره‌مندی متناسب ارائه نمی‌شود.

بسیاری از بیماران از پرداخت حق مشاوره عاجزند

این متخصص پزشکی اجتماعی ادامه داد: امروزه باوجود آنکه تلاش شده است که حق مشاوره با حداقل افزایش مواجه شود اما بسیاری از بیماران از پرداخت همین حق مشاوره هم عاجز هستند و بیمه‌ها هم هنوز حمایت‌های لازم را از بیماران حوزه سلامت روانی به عمل نمی‌آورند.

وی تأکید کرد: به دلیل همین مشکلات کسانی که نیاز به مشاوره دارند چون یا امکان دسترسی و یا امکان بهره‌مندی را با توجه به هزینه‌ها و نبود بیمه‌های حمایتی ندارند تلاش می‌کنند تا مشکلات خود را نه در فضای حقیقی بلکه در فضای مجازی حل کنند.

غیر متخصصین در فضای مجازی حضور پررنگ‌تری دارند

در ادامه این جلسه مصباح با تأکید بر اینکه فضای مجازی به یک مجموعه جدانشدنی از زندگی مردم تبدیل شده است گفت: باین حال در همین فضا ما شاهدیم که در حوزه سلامت روانی کسانی بیشترین و پررنگ‌ترین حضور را دارند که از کمترین تخصص برخوردارند.

وی بابیان اینکه بر اساس تصمیمات تازه‌ای که در سازمان نظام روانشناسی گرفته شده است در حال رصد جدی عملکرد افراد در حوزه فضای مجازی هستیم گفت: در مشاهدات خود اخیراً به فردی برخورد کرده‌ایم با مدرک فوق‌دیپلم مکانیک که از طریق فضای مجازی اقدام به جلب اعتماد افراد زیادی کرده و حتی حق مشاوره‌های ۵۰۰ هزارتومانی دریافت می‌کرد و اخیراً هم کارگاه‌های روانشناسی برگزار کرده بود.

سرپرست معاون انتظامی سازمان نظام روانشناسی افزود: از این دست افراد که اتفاقاً در شبکه‌های مجازی پرمخاطب و دنبال‌کننده‌های زیادی هم دارند کم نیستند که اقدام به ارائه مشاوره‌های غیرعلمی و غیرتخصصی می‌کنند؛ بنابراین فضای مجازی باوجود مزایای فراوان می‌تواند مخاطرات جدی به‌ویژه در حوزه سلامت روان داشته باشد و به‌نوعی فضای مجازی یک تیغ دو لبه است.

شرایط کنونی محصول عدم حضور صاحب‌نظران حوزه روانشناسی در فضای مجازی است

مصباح ادامه داد: اما نکته‌ای که وجود دارد این است که این شرایط محصول عدم حضور پررنگ و جدی متخصصان و صاحب‌نظران حوزه

روانشناسی در فضای مجازی است. در غیاب متخصصان، اساتید و صاحب‌نظران حوزه سلامت روان، فضای مجازی توسط افراد فاقد تخصص و حتی مدارک دانشگاهی و مرتبط تسخیر می‌شود.

وی در ادامه تأکید کرد: یکی از آفت‌های فضای مجازی این است که چون ارتباط و تبادل اطلاعات افزایش یافته، جلب اعتماد به سرعت انجام می‌گیرد و افراد بعضاً بدون تحقیق و بررسی‌های لازم به کسانی که به‌عنوان روانشناس در فضای مجازی اقدام به مشاوره می‌کنند اعتماد می‌کنند.

سرپرست معاون انتظامی سازمان نظام روانشناسی تصریح کرد: در سایت سازمان نظام روانشناسی اسامی روانشناسان مورد تأیید و دارای پروانه صلاحیت و حرفه‌ای که تعداد آن‌ها حدود ۶ هزار نفر است منتشر کرده و کافی است مردم با مراجعه به این سایت ادعا و حتی تخصص افرادی که در فضای مجازی خود را روانشناس معرفی می‌کنند را بررسی کنند.

بی‌کاری عامل گرایش به روان‌درمانگری در فضای مجازی

در ادامه این جلسه علیمردادی با تأکید بر اینکه شش عامل باعث می‌شود که افراد با عنوان جعلی روانشناس و یا روان‌درمانگر و مشاور در فضای مجازی فعالیت کنند گفت: یکی از این عوامل سیستمی و کلان است. ما در بعد سیستمی و در جامعه امروز با تحصیل‌کرده‌های بی‌کار چه در رشته روانشناسی و چه در رشته‌های دیگر مواجه هستیم که ممکن است این افراد برای کسب درآمد دست به دامن فضای مجازی و حوزه پرترفدار روانشناسی شوند.

وی افزود: عامل دیگری که منجر به جولان روانشناس‌نماها در فضای مجازی شده است باز می‌گردد به ضعف اطلاع‌رسانی که متأسفانه رسانه‌ها و به‌ویژه صداوسیما هنوز به این موضوع نپرداخته‌اند که روانشناس کیست، روان‌پزشک کیست. اساساً در روانشناسی تخصص‌های متعددی داریم که هنوز برای بسیاری از مردم ناشناخته است این آگاهی‌رسانی از سوی رسانه‌ها انجام نگرفته است.

این روانشناس و روان‌درمانگر بایبان اینکه سومین مسئله باز می‌گردد به محیط‌های دانشگاهی گفت: موجهی از روانشناسان از دانشگاه‌ها فارغ تحصیل شده‌اند که هنوز تمرین‌های عملی مراجعه دیدن را دریافت نکرده‌اند و یا با فضای حقیقی درمانگری مواجه نشده‌اند؛ بنابراین کسی که در فضای مجازی درمانی که هیچ‌وقت عملی آن را ندیده است باید اسمش را روانشناس نما گذاشت.

مردم همواره راه میانبر را از طریق روانشناسی دنبال می‌کنند

وی با تأکید بر اینکه چهارمین عامل جولان روانشناس‌نماها در فضای مجازی به نگاه مردم باز می‌گردد گفت: مردم یک نوع نگاه فرا روانشناسی به روانشناسی دارند. کافی است که در جمعی به فردی بگویید من رشته‌ام روانشناسی است، امکان ندارد بعد از چند دقیقه این پرسش مطرح نشود که من چه چگونه آدمی هستم؟ یا از یک بعد دیگر همیشه حداقل در کشور ما پرفروش‌ترین کتاب‌های ایرانی ۱۰ راه موفقیت، ۱۰ راه پولدار شدن و... است که عمده‌تاً حاوی مطالب ساده و به‌دردنخور و غیرعلمی است و این نشانه‌ای است از اینکه مردم همواره راه میانبر را از طریق روانشناسی دنبال می‌کنند و این نگاه هم باید درست شود.

علیمردادی بایبان اینکه پنجمین عامل از نظر من هم باز می‌گردد به نقش سازمان نظام روانشناسی گفت: سازمان نظام روانشناسی هنوز نتوانسته است راهکاری ایجاد کند که مردم مثلاً از طریق کد نظام روانشناسی بتوانند به‌سرعت اصالت ادعای افراد در فضای مجازی تحت

عنوان روانشناس را تشخیص دهند.

وی در نهایت تأکید کرد: ششمین و مهم‌ترین عامل هم متمرکز بر نبود نگاه تخصصی به مسئله روانشناسی است، به طوری که مثلاً روانشناس کودک به خودش اجازه می‌دهد در خصوص روابط زوجها و یا روانشناسی بالینی هم اظهار نظر کند و مشاوره بدهند؛ بنابراین با بررسی مجموعه این عوامل شاید بهتر بتوانیم به این نتیجه برسیم که چرا روانشناس‌ها در فضای مجازی ظهور و بروز پیدا کرده‌اند.

در ادامه این نشست، آذین در پاسخ به این سؤال که چرا متخصصان حوزه روانشناسی به این سادگی اجازه می‌دهند که افرادی بدون مدرک و تخصص با توسل به نام و عنوان روانشناسی برای خود مخاطب جذب کنند گفت: مدرنیته و فناوری بسیاری از مشکلات جوامع را حل کرده و خیلی از کارها را تا نسل‌های قبل سخت و غیرقابل انجام به نظر می‌رسید را تسهیل کرده است اما باید در نظر گرفت که هم مدرنیته و هم فناوری نیازمند آسیب‌شناسی‌های خاص خود هستند.

وی افزود: تفاوت جامعه ما با جوامع دیگر این است که ما به آسیب‌شناسی توجه نمی‌کنیم و وقتی تا خرخره گرفتار شدیم هم هنوز فکری برای دستیابی به راه‌حل نمی‌کنیم و معمولاً وقتی خیلی گرفتار شدیم به دنبال راه‌حل‌های ضربتی و یک‌شبه و دستوری می‌رویم و چون آسیب‌های اجتماعی یک‌شبه حل نمی‌شود هیچ طرح ضربتی و یک‌شبه‌ای هم نمی‌تواند برای آن راهگشا باشد.

جایگاه تفکر نقاد در سیستم آموزشی ما خالی است

این متخصص پزشکی اجتماعی ادامه داد: به همین علت باید در حوزه ورود غیرتخصصی روانشناسان در فضای مجازی اولاً هم آسیب‌شناسی را به رسمیت بشناسیم و بعد هم به جای محدودسازی و فیلترینگ که دم‌دستی‌ترین راه‌حل برای مسئولین است به سمت ریشه‌های آسیب برویم. ریشه این مشکل هم به عقیده من این است که ما هنوز در حوزه تعلیم و تربیت، مشکلات جدی داریم و باید در نظام آموزشی ما در راستای تقویت تفکر نقاد بازنگری شود.

در ادامه احسان محمدی تأکید کرد که ۲۵ میلیون نفر ایرانی در اینستاگرام فعال هستند که این افراد برای حل مشکلات خود به دنبال ساده‌ترین راه‌حل‌ها هستند به همین دلیل روانشناسی در فضای مجازی از دست دانشگاهیان خارج شده و در اختیار افرادی قرار گرفته است که دنبال لایک و پول درآوردن هستند.

آذین در این رابطه گفت: در این رابطه ما می‌توانیم دو رویکرد کوتاه‌مدت و درازمدت داشته باشیم. در کوتاه‌مدت باید سواد سلامت افراد را بالا ببریم. سواد سلامت یعنی اینکه فرد به این مرحله برسد که آیا می‌خواهد در حوزه سلامت اطلاعات کسب کند و بداند اطلاعات در این باره را از کجا می‌تواند کسب کند و در نهایت بتواند با نگاه نقاد بررسی کند اطلاعاتی که به دست آورده درست است یا خیر و این مستلزم این است که تفکر نقاد وجود داشته باشد و این همان رویکرد درازمدت برای حل ریشه‌ای مشکلات جامعه است.

وی افزود: متأسفانه مشکلاتی که در فضای مجازی شاهد هستیم این است که افرادی که تخصص، مدرک و یا پروانه دارند هم مشاوره‌های غیرعلمی می‌دهند. پس مردم باید با کدها و سرنخ‌هایی که به واسطه سواد سلامت دریافت می‌کنند تشخیص دهند که این فرد اساساً صلاحیت ارائه مشاوره دارد یا خیر.

دانشیار پژوهشگاه ابن‌سینا ادامه داد: از آن طرف هم باید به روانشناسان و درمانگرها آموزش داد که چه طور حرفه‌ای و تخصص‌گرایانه در

فضای مجازی عمل کنند تا بتوانند کدها و سرنخ‌های درستی از خود به مردم ارائه دهند.

متخصصین در فضای مجازی فعال شوند تا عرصه را بر غیر متخصصین تنگ شود

در ادامه علیمردادی بایان اینکه اساساً دو گروه روانشناس داریم گفت: یک دسته متخصصین و دارای سواد علمی بالا در حوزه روانشناسی هستند و دسته دیگر غیرمتخصص و به‌نوعی عوام در این رشته هستند. گلیه من از افراد متخصص و روانشناسان واقعی است که چرا اساساً در فضای مجازی حضور ندارند و فعالیت نمی‌کنند تا عرصه را بر غیر متخصصین و به‌نوعی عوام این رشته تنگ کنند.

این روانشناس ادامه داد: روانشناسان و اساتید حوزه نباید فضای مجازی را انکار کنند و نباید عنوان کنند که به فرض اگر یک متخصص در تلگرام یا اینستاگرام وقت می‌گذارد و مطلب علمی تولید می‌کند پس آدم بیکاری است.

علیمردادی در ادامه در پاسخ به این سؤال که عموماً چه نوع درخواست‌ها و مشاوره‌هایی از او که در فضای مجازی به‌عنوان یک روانشناس فعال است مطرح می‌شود گفت: عموماً در فضای مجازی از سوی مخاطب مسائلی مطرح می‌شود که به‌نوعی تابو هستند. مثل مسائل جنسی، روابط زناشویی، خیانت و... این دست مطالب که در جامعه به‌راحتی درباره آن صحبت نمی‌شود عموماً در فضای مجازی پرمخاطب و پرطرفدار هستند.

در ادامه مصباح درباره اینکه چقدر سازمان نظام روانشناسی مراقب فضایی مجازی است تا از این فضا سو استفاده نشود گفت: از آن طرف ما به‌عنوان سازمان نظام روانشناسی در حال تهیه اپلیکیشنی هستیم که مردم با مراجعه با آن بتوانند به‌سرعت صلاحیت و حتی تخصص افراد با ادعای روانشناس را بررسی و تشخیص دهند تا به‌این ترتیب مردم با اعتماد بیشتری به روانشناسان مراجعه کنند که به‌زودی از این اپلیکیشن رونمایی می‌شود.

مردم به خاطر هزینه‌ها به روانشناسان فضای مجازی مراجعه می‌کنند

سرپرست معاون انتظامی سازمان نظام روانشناسی در ادامه یکی از چالش‌های جدی عدم مراجعه حضوری مردم به روانشناسان و روان‌درمانگرها را بحث هزینه دانست و گفت: به همین دلیل مردم ترجیح می‌دهند از طریق فضای مجازی یا با حداقل هزینه و یا حتی بدون هیچ هزینه‌ای به راه‌حلی برای حل مشکلات خود دست پیدا کند و به روانشناسان فضای مجازی رجوع می‌کنند که اگر مراجعه به روانشناسان تحت پوشش بیمه قرار گیرد قطعاً شاهد افزایش روند مراجعات حضوری به روانشناسان خواهیم بود.

وی با تأکید بر اینکه در مواجهه با روانشناسان نماها اساساً قانون خاصی وجود ندارد چراکه اصلاً در ارتباط با فضای مجازی قانون بازدارنده‌ای وجود ندارد گفت: ما برای این فضا هنوز قانونی نداریم که اگر فردی مطلب غیرعلمی، اغواگرایی و گمراه‌کننده ارائه کرد چگونه باید با آن برخورد کرد.

مصباح افزود: بحث دیگر هم این است که بسیاری از روانشناسان عالم ما اعتقاد ندارند که باید در این فضا حضور پیدا کنند که به عقیده من این رویکرد هم اشتباه است؛ بنابراین باید با بهره‌گیری از فضای مجازی و ارائه کار علمی و دقیق بینش افراد را در ارتباط با علم روانشناسی بالا برد و مانع از سو استفاده افراد از غیبت متخصصین و صاحب‌نظران در این فضا شد.

در بخش پایانی این جلسه آذین در جمع‌بندی مباحث مطرح‌شده گفت: اولاً از فضای مجازی می‌شود در سلامت به‌ویژه سلامت روان استفاده کرد. البته نه اینکه خدمات درمانی ارائه شود اما همه مشکلات مردم هم نیاز به درمان حضوری ندارد. مردم عمدتاً یک سری سؤالات و دغدغه‌هایی دارند و یا یک پله جلوتر مشکلاتی دارند که ممکن است با توصیه‌هایی این مشکلات را از طریق فضای مجازی برطرف کرد.

سواد رسانه‌ای و سواد سلامت مردم باید ارتقا پیدا کند

وی افزود: اما نکته دوم اینکه سواد رسانه‌ای و سواد سلامت مردم باید ارتقا پیدا کند چراکه فضای مجازی آن قدر وسیع و به‌نوعی بی‌دروپیکر است که همه نمی‌توانند نسبت به آن اشراف کامل داشته باشند پس خود مردم را باید توانمند کرد. توصیه آخر هم به همکاران در حوزه سلامت است که حتماً اخلاقی، حرفه‌ای و مسئولانه عمل کنند و بدانند که اگر برای ارائه هر توصیه‌ای به اشراف نرسیده باشند آن توصیه می‌تواند حتی یک زندگی را به نابودی بکشاند. اگر این شرایط حرفه‌ای، اخلاقی و مسئولانه را قبول کردیم می‌توانیم یاد بگیریم، یاد بدهیم تا تأثیر سازنده‌ای در فضای مجازی داشته باشیم.

مصباح هم در جمع‌بندی سخنان خود با تأکید بر ضرورت افزایش سواد رسانه‌ای و سلامت مردم گفت: نکته مهم‌تر افزایش هماهنگی بین نهادها و سازمان‌ها با سازمان نظام روانشناسی است. اکنون افرادی با سواستفاده از طرح تسریع در کسب‌وکار از نهادهای غیر مرتبط اقدام به کسب مجوز برای راه‌اندازی انجمن‌هایی روانشناسی می‌کنند، درحالی‌که اساساً نه پروانه‌ای از سازمان نظام روانشناسی اخذ کرده‌اند و نه حتی مدرک این رشته را دارند همین انجمن‌ها اکنون تبدیل به یک معضل جدی شده‌اند که دامنه آن به فضای مجازی هم کشیده شده است.

ضرورت حضور پررنگ سازمان نظام روانشناسی در فضای مجازی

علیمرادی هم در جمع‌بندی سخنان خود گفت: به سازمان نظام روانشناسی توصیه می‌کنم حالا که خلأ قانونی برای برخورد با صفحات غیرمجاز در حوزه روانشناسی وجود دارد حداقل خود این سازمان حضور فعال و پررنگی در فضای مجازی داشته باشد تا هم فضا را بر افراد غیرمتخصص تنگ کند و هم صفحات و افراد فعال غیرمتخصص را به مردم معرفی کند.

انتهای پیام/